

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ФМтаФР
Баранова В.Г.
“ ” 2019 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 “Фінанси і кредит”**

за темою:
«СТРАХУВАННЯ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ»

Виконавець:
студентка факультету фінансів та
банківської справи

Восканян Емма Грачівна

/підпис/

Науковий керівник:
старший викладач

Бондаренко Павло Валерійович

/підпис/

Одеса, 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В СТРАХОВІЙ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Основи страхової брокерської діяльності	6
1.2. Особливості морського страхування вантажів.....	14
1.3. Умови страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом.....	19
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В СК «АЛЬЯНС УКРАЇНА».....	27
2.1. Тенденції розвитку страхування морських перевезень в Україні.....	27
2.2. Аналіз страхування морських перевезень на прикладі СК «Альянс Україна»	35
2.3. Оцінка динаміки показників СК «Альянс Україна»	41
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ	50
3.1. Міжнародний досвід страхування морських перевезень в розвинутих країнах	50
3.2. Проблеми розвитку страхування морських перевезень в Україні.....	57
3.3. Перспективи розвитку ринку страхування морських перевезень в Україні	62
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Історично склалося, що більшу частину вантажообігу обслуговує морський транспорт, тому в умовах розширення міжнародних економічних відносин і зростання обсягів зовнішньої торгівлі між країнами морське страхування вантажоперевезень набуває все більшого значення. Слід зазначити, що значною мірою прогрес в мореплаванні спирався на економічну базу морського страхування у вигляді наданих гарантій по відношенню до небезпечних і ризикованих підприємств. Страхування вантажоперевезень, що включає в себе не тільки страхування карго, а й страхування фрахту і відповідальності, є невід'ємною частиною міжнародної торгівлі, комерційного менеджменту суден, а також служить цілям забезпечення безпеки мореплавання. Виникнувши в далекій давнині як форма економічних методів боротьби з морськими небезпеками і піратством, в сучасному світі морське страхування вантажоперевезень перетворилося на велику сферу підприємництва, де формуються і перерозподіляються значні фінансові потоки.

Страхування морських вантажоперевезень, забезпечуючи захист майнових інтересів судновласників, вантажовласників і інших учасників торгового мореплавання, стимулює розвиток виробничих, торгових і транспортних підприємств, сприяє зміцненню позицій країн на світових ринках і розвитку їх зовнішньої торгівлі. Більш того, розвиток страхових відносин сприяє вирішенню соціальних завдань, підвищує ефективність комерційної експлуатації суден, а надходження від продажу страхових послуг є додатковим джерелом доходів бюджету. Тому страхування морських вантажоперевезень, забезпечуючи захист інтересів на рівні індивідумів, підприємств, галузі та держави, правомірно розглядати в якості ефективного методу забезпечення безпеки мореплавання, економічної безпеки, а також інструменту зниження ризиків негативних наслідків морських катастроф і аварій. Світові торговельні держави широко підтримують і стимулюють розвиток страхування

міжнародних перевезень морським транспортом.

Слід зазначити, що окремі питання, пов'язані зі страхуванням міжнародних вантажоперевезень на морському транспорті, управлінням ризиками в торговому мореплаванні, забезпеченням безпеки вантажоперевезень, розглянуті в працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Т.М. Артюха, В.А. Бабенко, В.Д. Базилевича, Л.Ю. Балакірева, О.О. Балобанова, Р.Й. Бачо, В.А. Васильєва, А.С. Головачова, О.М. Гончаренко, Г.Л. Губіної, А.Н. Залетова, Л.Л. Кінащука, Ю.М. Клапківа, О.М. Климюка, Н.О. Коваленко, Ю.О. Костенко, С.О. Кузнецова, О.В. Літвінової, І.О. Манько, С.С. Осадеця, Т.А. Ротової, О.С. Світличної, М.Д. Чорняка, Л.А. Шило, Н.В. Яременко та ін. Разом з тим, більшість досліджень присвячені загальним питанням морського страхування, безпеки, мореплавання і вантажоперевезень, що дозволяє відзначити недостатню розробленість проблем страхування вантажоперевезень морським транспортом.

Мета кваліфікаційної роботи – провести дослідження особливостей страхування морських перевезень в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити такі **завдання:**

- 1) розглянути основи страхової брокерської діяльності;
- 2) визначити специфіку морського страхування вантажів;
- 3) з'ясувати умови страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом;
- 4) проаналізувати тенденції розвитку страхування морських перевезень в Україні;
- 5) провести аналіз страхування морських перевезень на прикладі СК «Альянс Україна»;
- 6) оцінити динаміку показників діяльності СК «Альянс Україна»;
- 7) розглянути міжнародний досвід страхування морських перевезень в розвинутих країнах;
- 8) визначити проблеми розвитку страхування морських перевезень в

Україні;

9) обґрунтувати перспективи розвитку ринку страхування морських перевезень в Україні.

Об'єктом дослідження в роботі є процес страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів страхування морських перевезень в Україні та обґрунтування пропозицій щодо перспектив його розвитку.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загально-наукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. В процесі написання роботи були використані такі дослідницькі методи, як: системний аналіз (при визначенні основ страхової брокерської діяльності); формалізація (при дослідженні особливостей морського страхування вантажів); нормативно-правовий метод (для з'ясування умов страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом); економіко-статистичний аналіз, графічний та табличний методи (під час дослідження тенденцій розвитку страхування морських перевезень в Україні та в страховій компанії «Альянс Україна»); порівняльний аналіз (при дослідженні міжнародного досвіду страхування морських перевезень); наукова абстракція та узагальнення (під час вивчення проблем та перспектив розвитку страхування морських перевезень в Україні).

Інформаційною базою дослідження є основні положення законів та інших нормативних актів України, статистичні і аналітичні матеріали Державної служби статистики України та Ліги страхових організацій України. Інформаційним забезпеченням роботи стали також монографічні дослідження, підручники та навчальні посібники, періодична економічна література, статистичні звіти та Інтернет ресурси.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. Страховий брокер виступає посередником на ринку страхових послуг. У більшості випадків страховий брокер виступає уповноваженою особою страхувальника, як його представник чи консультант. Посередницька діяльність страхових брокерів може включати консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням договорів страхування, в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань.

2. Важливим видом морського страхування є страхування вантажів. В Україні застосовуються три типи стандартних умов страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом: страхування з відповідальністю за всі ризики; страхування без відповідальності за ушкодження, крім випадків катастрофи; страхування з відповідальністю за окрему аварію. Під час страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом, слід враховувати правила Incoterms. В Incoterms-2010 існують лише два терміни, пов'язані із страхуванням – CIF і CIP. Відповідно до них продавець зобов'язаний забезпечити страхування в інтересах покупця. В інших випадках сторони самі вирішують, чи бажають вони застрахувати вантаж і яким чином.

3. Для страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом, необхідно скласти договір. Договір страхування вантажів може бути укладений на окремий рейс і на певний строк. Страхування на строк відбувається за генеральним полісом, який забезпечує страховий захист всіх вантажів, отриманих або відправлених страхувальником протягом цього строку. Страховик несе відповідальність за всі вантажі, що підпадають під страхування в разі, коли страхувальник заповнив заяву на страхування вантажу і страхові премії перераховані вчасно. У генеральному полісі зазначаються також обсяг та межа відповідальності страховика, інші спеціальні умови. Вантаж приймається

на страхування в сумі, заявленій страхувальником, при цьому страхова сума має відповідати дійсній страховій вартості вантажу. Страхова вартість вантажу визначається як первісна вартість вантажу за ціною, яку заплатив страхувальник на момент навантаження плюс вартість навантаження плюс власне страхова премія.

4. Морські перевезення є одним із найбільш ризикованих видів діяльності. В 2018 році послуги з морського страхування надавали 25 страхових компаній в Україні. При цьому страхові виплати були здійснені п'ятьма страховиками, що становить 20% від загальної кількості компаній, які надають послуги з цього виду страхування. Страхові компанії України надають послуги з добровільних та обов'язкових видів морського страхування.

5. Товариство з додатковою відповідальністю «Альянс Україна» є одним з провідних страховиків України. Серед страхових послуг, які надаються підприємством є і морське страхування. Даний вид послуги надається з 2016 року, водночас обсяги валових премій від морського страхування активно скорочуються. При цьому страхові виплати сплачувалися компанією лише в 2017 році і значно перевищили в цей рік обсяг отриманих валових премій. Відповідно рівень виплат склав більше 200%.

6. Основним видом діяльності СК «Альянс Україна» є страхування, перестраховання і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Проведений аналіз показав, що СК «Альянс Україна» забезпечена засобами для ведення страхової діяльності. В 2018 році обсяги чистого прибутку компанії зросли більш як в два рази і склали 13890 тис. грн. Це свідчить про підвищення ефективності діяльності страхової компанії. Ситуація обумовлена зростанням інших доходів страхової компанії, зниженням інших витрат на збут.

7. Україні слід активніше використовувати передовий зарубіжний досвід в частині розробки законодавчої бази морського страхування вантажоперевезень (ратифікувати Гамбурзькі правила, привести українські правила страхування вантажоперевезень у відповідність з міжнародними стандартами). Також в

Україні можливим видається створення клубів взаємного страхування, які можуть діяти як неприбуткові організації, що діють з метою страхування своїх учасників. Крім того, доцільно впроваджувати міжнародний досвід додаткового морського страхування, що визначається обмеженістю подій, які будуть вважатися страховими випадками.

8. Аналіз стану морського страхування в Україні дозволив виділити наступні проблеми в його організації: існує великий перелік ризиків, які можуть включатися лише як додаткові за окрему; договори страхування мають великий перелік винятків із страхових випадків, що обумовлюється сучасним фінансовим станом страховиків; вітчизняні страховики пропонують судновласникам набагато вужчий обсяг страхового покриття у порівнянні з розвинутими країнами; маючи лише динамічні показники розвитку аварійних випадків окремо взятого судна, страховикам неможливо спрогнозувати з достатнім коефіцієнтом довіри характер та час настання у майбутньому аварійних випадків; страхові компанії дуже часто втрачають з поля зору такий важливий фактор, як аварійні випадки, що настають під впливом людського чинника; у звітності страховиків не виділяється окремо страхування вантажів та багажу (вантажобагажу), що перевозяться морським транспортом, тому не можливо проаналізувати стан та тенденції розвитку у цьому напрямку.

9. Для розвитку морського страхування в Україні страховики повинні вирішувати існуючі проблеми і переорієнтуватися на інтереси страхувальників. Необхідне реформування діючої системи страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом, застосування інноваційних методів управління всіма складовими страхових відносин. Доцільним є створення в Україні Союзу морських страховиків. Подібні союзи існують практично у всіх країнах, де є страховики морських ризиків. Тому поява такої організації в Україні є логічно обґрунтованою, яка може свідчити про достатню зрілість ринку морського страхування. Зазначені рекомендації сприятимуть розвитку ринку морського страхування в Україні, підвищенню якості наданих страхових послуг і більш повному забезпеченню інтересів і потреб страхувальників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх Т. М. Страхові послуги: Навчально-методичний посібник / Т. М. Артюх. - К.: КНЕУ, 2008. - 124 с.
2. Бабенко В. А. Проблеми діяльності страхових брокерів в Україні: правовий аспект / В. А. Бабенко // Актуальні проблеми держави і права. - 2003. - Вип. 21. - С. 327-331.
3. Базилевич В.Д. Страхування: Підручник / В.Д. Базилевич. - К.: Знання, 2008. - 1019 с.
4. Балакирева Л.Ю. Актуальные направления регулирования и развития страхования ответственности судовладельцев / Л.Ю. Балакирева // Terra Economicus. – 2013. - №4. – С.274-279.
5. Балобанов О.О. Міжнародне та національне морське право України і країн ЄС: навч. посіб. / О. О. Балобанов, В. О. Допілка. - Херсон: Видавництво «Грінь Д. С.», 2017. – 213 с.
6. Балобанов О.О. Страхування морських перевезень вантажу: окремі організаційно-правові аспекти / О. О. Балобанов, О. О. Андріященко // Lex portus. - 2018. - № 4. - С. 80-88.
7. Бачо Р.Й. Діяльність страхових брокерів як суб'єктів страхового підприємництва в реаліях України / Р. Й. Бачо // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 316-317.
8. Бильдер И. Между рифами морского страхования / И. Бильдер // Порты Украины. – 2011. - № 10 (112). – С.34-37.
9. Благодельський С. Сучасний національний ринок морського страхування / С. Благодельський // Юридичний журнал. - 2006. - №9. – С. 40-46.
10. Васильев В.А. Морское страхование / В.А. Васильев, В.А. Мусин, Л.М. Федоров. - М.: Транспорт, 1972. - 111 с.
11. Галагуза Н.Ф. Страховые посредники / Н. Ф. Галагуза. - М.: Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР», 1998. – 2008 с.
12. Головачова А.С. Правове становище страхових брокерів: проблемні аспекти

- / А. С. Головачова // Право і суспільство. - 2015. - № 6.2(2). - С. 55-60.
13. Гончаренко О.М. Перспективи розвитку морського страхування в Україні / О.М. Гончаренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - 2016. - №17. - С. 122-126.
14. Господарський кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18-22. - Ст.144.
15. Губіна Г.Л. Договір страхування в Україні щодо перевезень вантажів на морському транспорті / Г. Л. Губіна // Університетські наукові записки. - 2008. - № 3. - С. 172-179.
16. Державна служба статистики України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. Жук О.О. Зарубіжний досвід у сфері страхування та можливості його використання / О.О. Жук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2014. - № 2. – С. 215-218.
18. Журавлев Ю.М. Словарь-справочник терминов по страхованию и перестрахованию / Ю.М. Журавлев. – М.: Анкил, 1994. –180 с.
19. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №18. - Ст. 78.
20. Залетов А. Н. Страхование посредничество: теория и практика: Учеб. пособие. / А. Н. Залетов. - М.: Международное агентство "BeeZone", 2004. - 416 с.
21. Казанцев С. К. Основы страхования: Учебное пособие / С. К. Казанцев. - Екатеринбург: Изд-во ИПК УГТУ, 1998. – 201 с.
22. Кінащук Л. Л. Страхове право: підручник / Л. Л. Кінащук. - К.: Атіка, 2007. - 256 с.
23. Клапків Ю.М. Інституціональні особливості функціонування страхових брокерів на ринках страхових послуг / Ю. М. Клапків // Економічний простір. - 2017. - № 121. - С. 121-134.
24. Клапків Ю.М. Тактика поведінки страхового брокера в умовах клієнтоорієнтованого ринку / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - 2017. - Вип. 25(2). - С. 88-92

- 25.Климюк О. М. Роль та діяльність страхового брокера в розвитку страхового ринку України / О. М. Климюк, О. О. Дадак // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. - 2010. - Т. 12, № 2(5). - С. 56-59.
- 26.Коваленко Н. О. "Ощадливий вантаж береже", або практика страхування морських перевезень / Н. О. Коваленко // Вісник Академії адвокатури України. - 2005. - Вип. 3. - С. 39-43.
- 27.Кодекс торговельного мореплавства України: Закон від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 47-52. – Ст.349.
- 28.Костенко Ю. О. Аналіз діяльності страхових брокерів на страховому ринку України / Ю. О. Костенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2012. - № 1. - С. 90-94.
- 29.Кропельницька С.О. Страхові послуги: навч. посіб. / С.О. Кропельницька, І.І.Плець. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний ун-т ім. В.Стефаника, 2013. – 390 с.
30. Кублікова Т. Б. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами: монографія / Т. Б.Кублікова, Е. І. Курганська. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 323 с.
31. Кублікова Т. Б. Управління інноваціями: теорія та практика: навчальний посібник / Т. Б. Кублікова. – Одеса: Астропринт, 2014. – 236 с.
32. Кублікова Т. Б. Інституційні інвестори : основні чинники розвитку / Т. Б. Кублікова // Схід. – 2008. – № 6(90). – С. 26-29.
- 33.Кузнецов С.О. Морське право: підручник / С.О. Кузнецов, Т.В. Аверочкіна. – Одеса: Фенікс, 2011. – 382 с.
- 34.Ленюк І. Страхування морських ризиків / І. Ленюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economic-http://conf-cv.at.ua/forum/107-1092-1>
- 35.Ліга страхових організацій України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // <http://uainsur.com/>
- 36.Літвінова О. В. Правовий статус вигодонабувача у відносинах страхування вантажу / О. В. Літвінова // Форум права. - 2012. - № 1. - С. 565-570.
- 37.Літвінова О.В. Страхування вантажів у міжнародних правилах: інтерпретація комерційних термінів / О. В. Літвінова // Вісник Харківського

- національного університету внутрішніх справ. - 2000. - №10. - С. 226-229.
- 38.Манько І. О. Страховий брокер та його основні функції / І. О. Манько // Університетські наукові записки. - 2007. - № 1. - С. 343-347.
- 39 .Махортов Ю.О. Роль страхових брокерів у розвитку страхового ринку України / Ю.О. Махортов, Н.О. Телічко // Економічний вісник Донбасу. - 2009. -№ 4. - С. 122-129.
- 40.Мисин Н. Морское страхование: перспективы развития / Н. Мисин // Морское страхование: информационно-аналитический журнал. – 2011. - №4. – С.32-36.
- 41.Напруга на Азові: скільки недорахувалися українські порти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45551495>
- 39.Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>
- 40.Об'єднання брокерів Ллойда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lloyds.com>
- 41.Осадець С. С. Страхування: Підручник / С. С. Осадець. - К.: КНЕУ, 2002. - 599 с.
- 42.Офіційний сайт інтернет-журналу про страхування «Форіншурер». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://forinsurer.com>
- 43.Офіційний сайт страхової компанії «Альянс Україна». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://allianz.ua>
- 44.Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 травня 2004 р. № 736. Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9400.html
- 45.Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» від 18.12.1996 р. № 1523. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-п>
- 46.Приказюк Н. В. Діяльність страхових брокерів в Україні та її регулювання / Н. В. Приказюк. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1780>

- 47.Ротова Т.А. Страхування: навчальний посібник / Т.А. Ротова. - К.: КНТЕУ, 2006. - 400 с.
- 48.Світлична О. С. Перспективи розвитку морського страхування в Україні / О. С. Світлична, О. М. Гончаренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – № 17. – С. 122-127.
- 49.Світлична О. С. Проблеми страхування вантажів в Україні / О. С. Світлична // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф., (15-16 вересня 2016 р.). – Одеса: Атлант, 2016. – С. 394-395.
- 50.Сорокіна С. В. Особливості застосування правил Інкотермс 2010 у митній справі / С. В. Сорокіна, А. А. Маслов, Є. Л. Шкурко // Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі. - 2012. - Вип. 1. - С. 539-547.
- 51.Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - Ст.356.
- 52.Чорняк М.Д. Чинники, які впливають на розвиток страхового ринку України / М.Д. Чорняк // 66–та студентська науково–технічна конференція. Секція "Економіка і менеджмент": збірник тез доповідей. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. – С. 433–435.
- 53.Шило Л. А. Страхування вантажів як вид майнового страхування / Л. А. Шило // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. - 2006. - Вип. 10. - С. 223-226.
- 54.Яременко Н. В. Роль брокерів у формуванні цивілізованих відносин на страховому ринку / Н. В. Яременко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка. - 2012. - Вип. 12. - С. 249-255.
- 55.Global marine insurance report 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cefor.no/globalassets/documents/statistics/iumi-statistics/2018/monday-1155-seltmann_final.pdf